

Pärnu mehe Carl Gustav Jochmanni (1789–1830) tegu

Carl Gustav Jochmann.

Gesammelte Schriften, Bd. 1:

Über die Sprache.

C. Winter Universitätsverlag, Heidelberg,
1998, 298 lk.

Mehest peaks maha jääma tegu

Kuulsin aastaid tagasi professor Juhan Peegli üt-
lust, et “kui mees juba kükitab, siis peaks temast
ka hunnik maha jääma”. Olen J. Peegli arvamust
ikka meelde tuletanud, kui meie üha enam kiirus-
tavas ajas leidub ikka rohkem mehi, kes on nagu
kogu aeg midagi tegemas, aga tegu ei tulegi.
See vana mõte tuli mulle jälle meelde, kui ajale-
hetoimetust tahtis loo illustratsiooniks saada
C. G. Jochmanni pilti. Kuna mul seda polnud, siis
tekkiski küsimus, et kui me sageli teame palju mõ-
nedest inimestest, kuid ei saa aru, mida nad on
teinud, siis Jochmanni puhul on praegu vastupidi.
Me teame juba aastast 1868 alates Julius Eckardti
väidet, et Jochmanni puhul on tegemist ilmselt sä-
ravaima ja vaimukaima kirjamehega, kes Liivimaalt
kunagi sirgunud. Eckardti väidet on sellest möö-
dunud peaaegu poolteistsada aastat vaid kinnita-
nud ja momendil on Heidelbergi Teaduste Akadee-
mia kirjastusel käigus suur projekt, mis peaks ka-
heksas köites ära trükkima nii kogu Jochmanni
loomingu kui ka tema säilinud kirjavahetuse.
Euroopa jaoks on tegemist saksakeelses keeleruu-
mis olulise mõtlejaga. Jochmanni nimi kuulub täna
kindlasti oluliste (hilis)valgustusaja kirjameeste
hulka. Meile peaks olema aga oluline asjaolu, et
see mees sündis ja veetis oma lapsepõlve Pärnus.
Kuid sellega Jochmanni roll oma sünnilinnas ja Eesti
 jaoks kaugeltki ei piirdu.

Papa Jochmann ja ta pojad

19. sajandi algul oli Pärnu kaubalinnana seda-
võrd atraktiivne, et Saksamaal Leipzigi ülikoolis
juristiksi õppinud sakslane Johann Gottlob Joch-
mann tahtis siin oma eluõnne otsida. Pärnu pak-
kus noorele juristile teenistusvõimalust (sai rae-
sekretäriks), Rüütli tänavale muretses ta enda-
le maja ja siin leidis ta ka oma pereõnne. Vane-
mast pojast Johann Ludwigist sai Tartu Ülikooli

kirurgiaprofessor (1811–1814). Prantsuse revolut-
siooni aastal sündinud nooremast pojast, kes hak-
kas isa jälgedes juristiksi (oli ka praktikas edukas
jurist), sai aga hoopis tõsiseltvõetav mõtleja, kelle
töid kuni tema surmani 1830 tunti peamiselt ano-
nüümselt.

Carl Gustav Jochmann – suur eurooplane, kes unistas tagasi tulla Liivimaale

Pärast 1815. aastat läks C. G. Jochmann välis-
maale ja saatus tahtis nii, et Liivimaale ta enam
tagasi ei jõudnudki. Jochmannil oli kaks linna, mis
olid talle Liivimaal eriti kallid. Oma sünnilinnas
Pärnu kõrval oli teiseks oluliseks linnaks Liivimaa
pealinn Riia, kus ta õppis Toomkoolis ja lõi eduka
advokaadina oma hilisemale vaba publitsistilule
Lääne-Euroopas majandusliku aluse. Täna võime
Riias vanalinnas Toomkloostri õues näha metall-
urni, millel kiri “COR IOCHMANNI”. Neist ini-
mestest, kes seda loevad, teavad aga vähesed, et
selles urnis on tuhatatud suure kirjamehe süda.
24. juulil 1830 Saksamaal Naumburgis surnud
Jochmann soovis, et ta süda saaks tingimata mae-
tud Riiga.

Carl Gustav Jochmann ja Pärnu

Kui Jochmanni süda pidi saama puhkepaiga
Riias, siis Pärnus Rüütli tänaval oma lapsepõlve-
mänge mänginud Jochmann ei unustanud ka oma
sünnilinnas. Ehk olid neljakümneaastaselt Joch-
mannil silme ees ka mõned Pärnu lihtsatest pere-
dest poisid, kellega ta kord mängis. Oma testamen-
diga annetas ta 15 000 hõberubla erakooli asuta-
miseks, kus saaksid haridust eesti talurahvalapsed
(kirikust ja rüütelkondadest sõltumatult). Aasta-
tel 1873–1917 tegutseski see kool – Jochmanni kool
– Pärnus Pühavaimu tänavas ja saavutas oma tase-
mega kiiresti sellise tuntuse, et ka linna sakslased,
kes tahtsid oma lastele head haridust, panid oma
lapse sinna õppima. Nüüd, kakssada aastat pärast
seda, kui Jochmann oma sünnilinnast lahkus,
tähistati 21. augustil 2002 Pärnus Pühavaimu
tänaval asuv maja (nr. 26) mälestustahvliga, kus
kirjas, et “siin asus aastatel 1873 kuni 1917
Jochmanni erakool, mis sai nime selle asutaja, po-
liitilise ja kultuurilise kirjamehe Carl Gustav
Jochmanni järgi”.

Prof. Peeter Järvelaid